

Bíró-Balogh Tamás

KRÚDY GYULA KÉT DEDIKÁCIÓJA MECÉNÁSAINAK

Miklós Andornak és Sebestyén Arnoldnak

Krúdy dedikációit – az író más „kézjegyei” társaságában – Kelecsényi László gyűjtötte egybe és adta ki. A *Krúdy Gyula kézjegyei* című kis füzet első változata 1997-ben jelent meg, 2003-ban már második, bővített kiadását érte meg, és hírlik, hogy a szerző jelenleg a harmadik, javított és bővített kiadást készíti elő. Kelecsényi is tudja, amit más filológusok is lépten-nyomon tapasztalnak: egy ilyen jellegű gyűjtemény sosem lehet teljes, mert nyilvánvaló, hogy az évtizedek alatt példányok semmisültek meg vagy kallódtak el, illetve a közreadó sem lehet biztos abban, hogy minden egyes létező kötetet fellelt, és csak remélni lehet, hogy idővel majd felbukkannak

újabb, eddig nem ismert darabok. Ilyen az alább szereplő két ajánlás is.

„Krúdy nem dedikálta fűnek-fának a köteteit – írja Kelecsényi az előszóban. – Aláírt műveinek száma más kortársaihoz képest elég csekély. Bizonyára lapanganak kézjegyével ellátott tomusok, de bármilyen új lelet bukkanjon is föl, nemigen változtatja meg dedikálási szokásairól kialakult képünket. Kikristályosodott tény, hogy nem adott vagy küldött aláírt példányt kora vezető politikusainak, irodalmi pápáinak, hangadó egyéniségeinek. [. . .]. A becses aláírások többségét rokonok, jó barátok, a szűkebb pátria tagjai, valamint az irodalmi élet övéhez hasonló sorsú kézművesei, az irodalomtörténet által később méltó helyükre állított nagyságok, vagy végképp elfelejtett, egykönnyes szerzők kapták. Meglepően kevés a civileknek szóló ajánlás.”

Mindennek nem mond ellent a most felbukkant két ajánlás sem. Mindkettő a sajtótörténetből jól ismert személyeknek, Miklós Andornak és Sebestyén Arnoldnak szól.

Krúdy az *N. N. Egy szerelem-gyermek* című „regényke” (Bp., 1922. Athenaeum) címlapjára ezt írta fekete tintával:

Miklós Andornak / jó gazdámna. / Krúdy Gyula / 1922. február.

A tegnapi ködlovagjai (Békéscsaba, 1925. Tevan) kiadói emblémás szennylapján pedig az alábbi ceruzás ajánlás áll:

Sebestyén Arnold úrnak, / emlékül, / Krúdy Gyula / 1925. decemberben

Miklós Andor (1880–1933) újságíró és szerkesztő legismertebb lapja *Az Est*, amelynek tulajdonosa és főszerkesztője is volt. Jól ismert személyisége a magyar sajtótörténetnek, jelentőségéhez mérten többen írtak róla, még ha nem is a legkedvezőbb színben tüntették föl. A kevésbé ismert Sebestyén Arnold (1883–1930) neve szintén ugyanúgy egybeforrt *Az Est*tel, mint Miklósé: ő volt a lap kiadóhivatalának vezetője, később *Az Est*-lapok konzern igazgatója. Kettejük kapcsolatáról Lengyel András írt a Sebestyénről szóló alapvető tanulmányában: „Amikor 1910-ben *Az Est* terve fölmerült, a lapot közös vállalkozásként indították meg. Miklós Andor, aki nyilván a pénzszerzés nagyobb lehetőségével rendelkezett, lett az alapító fő részvényes, de mások mellett Sebestyén is birtokolt egy kisebb részvénycsomagot. A meginduló lap vezetésében pedig megosztották egymás közt a feladatokat. Miklós Andor lett a főszerkesztő, s a lap tényleges első embere, Sebestyén pedig a kiadóhivatal vezetője. A nagyobb kockázatot kétségkívül Miklós vállalta, de egyáltalán nem bizonyos, hogy a nagyobb munkát is ő végezte. A legvalószínűbb az, hogy a lap profiljának kialakításában Miklósé volt a főszerep, a lap adminisztrálásában, piaci bevezetésében, röviden: a marketingben pedig Sebestyén lehetett az ügyek tényleges mozgatója. [...] Ami biztos, a lap átütő sikerében, az 500 ezres csúcs-példányszám elérésében Sebestyénnek is komoly szerepe volt, a kortársak az ő üzleti érzékét, „reklámzsenijét” szinte egyöntetűen hangsúlyozták. A lapnál, közvetlenül Miklós mögött, kezdettől ő volt a második ember.” Emellett sógorok is voltak, Sebestyén felesége Miklós Jolán, a főszerkesztő testvére lett.

Áttételesen erre a szoros munkakapcsolatra utal az a korábban már ismert két dedikáció is, amit Krúdy egyazon napon és egyazon helyen adott nekik. Az 1915 végén megjelent *Szindbád. A feltámadás* című kötetét az író így ajánlotta a kiadóhivatal vezetőjének: „Sebestyén Arnoldnak, az írók legjobb barátjának tisztelete jeléül Krúdy Gyula. XII. 15. *Az Est*”, míg a főszerkesztőnek ekképp dedikálta: „Miklós Andor urnak, / nemes barátomnak, / Krúdy Gyula / XII. 15. // *Az Est*”.

Kelecsényi a kézjegyeket elemző írásában külön kitér erre az ajánlás párra, melyek keletkezési helyszíne, „amelyre a bejegyzések egyértelműen utalnak, vagy *Az Est* szerkesztősége, vagy valamilyen alkalmi találkozó, munkavacsora” lehetett. Mégpedig – az 1916-os megjelenési dátumtól eltérően – 1915. december 15-én. (Nem ritka eset, sőt a 19. század végén és a 20. század elején

bevett szokás volt, hogy a következő év újdonságának szánt kötetet – a jobb és biztosabb eladhatóság reményében – előző év karácsonyára hozták ki a nyomdából. Erre számos példa lenne hozható.) A kötetről is pár nappal később írtak először.

N. N.
(EGY SZERELEM-GYERMEK)
REGÉNYKE

1919
KRÚDY GYULA

*„Miklós Andornak,
jó gazdának,
1922. évi Krúdy Gyula*

BUDAPEST, 1922
AZ ATHENAEUM IRODALMI ES NYOMDAI R.T.
KIADASA

A dedikációk, ha lehet úgy mondani, pontos megfogalmazásúak: Sebestyén Arnoldról a visszaemlékezések valóban úgy szólnak, mint az írók barátjáról, aki anyagilag is megbecsülte a szerzőket. Miklós Andor is segítette az írókat: ő közölte őket.

Még egy neki dedikált Krúdy-kötetet ismerünk korábban. Az 1919-ben kiadott *Asszonyságok díjának* ajánlása így szól: „Jó gazdának, Miklós Andornak. Krúdy Gyula 1919.” A Miklós neve elé írt „jó gazda” jellemzés szintén „pontos” megfogalmazás, az előző dedikációba foglalt „úr, nemes barát” megnevezéstől való eltérése magyarázható. Hiszen míg 1915-ben, amikor Krúdy a Singer

és Wolfner által kiadott Szindbád-könyvét ajánlotta Miklósnak, az még „csak” *Az Est* főszerkesztője volt, 1919-ben azonban már az Athenaeum kiadó vezetője is. 1917 nyarán ugyanis *Az Est* kiadója – per útján – megszerezte az Athenaeum összes részvényét, és az 1917. december 17-én tartott rendkívüli közgyűlés Miklós Andort választotta meg az Athenaeum részvénytársaság elnökévé. Így tehát amikor 1919 végén Krúdy újfent Miklósnak dedikált példányt adott az immár a Rácz Lajos kiadóvállalatánál megjelent *Asszonyságok díjából*, akkor már az ő saját műveit is gondozó cég vezetőjének ajánlotta a könyvét. És nemcsak azért, mert korábban ennél a kiadónál is jelentek meg könyvei, ráadásul mindhárom a kiadó igen népszerű és tekintélyes Modern Könyvtár sorozatában, inkább azért, mert már a Miklós vezette Athenaeum is kiadta már egy kötetét: az 1919 elején megjelent *Kánaán könyvét* (szintén a sorozatban). Így amikor 1919-ben Krúdy a dedikációt írta, Miklós már valóban „gazdája” volt, legalábbis könyveinek.

1922-ben pedig, amikor Krúdy az *N. N.*-t ajánlotta, még inkább illet Miklósra a „jó gazda” jellemzés. Ekkora már sorjázta az író itt megjelent könyvei (pl. 1920-ban az *Álmoskönyv* és *A betyár álma – Kleofásné kakasa*, 1921-ben a *Magyar tükör*, 1922-ben – az említett *N. N.*-en kívül – a *Hét bagoly* és az *Ál-Petőfi*, stb.), és a munkakapcsolat később is megmaradt. „Krúdy az Athenaeummal 1931-ig 31 műre kötött szerződést, s ebből megjelent 29 mű” – írja róla a kiadó történeté-

nek monográfiusa. (Az *Ady Endre éjszakáit* a kiadó utasította vissza, Bródy Sándor életrajzát pedig Krúdy nem írta meg.) Az önállóan megjelent kötetek és a korábbi művek új kiadásainak nagy száma már önmagában is azt mutatja, hogy az Athenaeum fontos „gazdája” volt Krúdynak (kiváltképp miután megromlott a viszonya korábbi kiadójával, a Singer és Wolfnerrel), de Krúdy „sem 1919 előtt, sem utána nem lett egyértelműen az Athenaeum írója”. Ezt mutatja az is, hogy bár „a kapcsolatot az Athenaeum is állandóan kereste-ápolta Krúdyval”, hiszen „maga Heltai Jenő [a kiadó korábbi igazgatója – BBT] is több ízben eljárt egy-egy kiadás ügyében” és „Miklós Andor is állandóan segítette a kiadásokat s az író, sokszor anyagiakkal is”, életműszerződést nem kötöttek vele (mint pl. Móriczsal). Sőt, az sem tagadható, hogy időnként feszült volt a viszony, amelyről egy 1927 elejéről származó, a Krúdy összkiadás körüli problémákat tárgyaló levélváltás tanúskodik, de tény, hogy a tizkötetes gyűjteményes kiadás végül 1928-ban megjelent, sőt Krúdy utána is szerzője volt a kiadónak.

Krúdy egy régi hagyományhoz kapcsolódott, amikor Miklós Andornak és Sebestyén Arnoldnak ajánlotta könyveit, hiszen a dedikáció eredeti funkciója szerint – ahogy Thienemann Tivadar írta – „a szerző és a mecénás szellemi kapcsolatának kifejezésére szolgál[t]”, amikor „a szerző még valósággal följajánlotta munkáját annak a pártfogónak, akinek kívánságára és használatára véghezvitte”. Ez persze idővel változott, sőt a huszadik századra teljesen elszakadt eredeti szerepétől. Krúdy ajánlásai is kettős természetűek: egyrészt valóban „olvasóknak” szólnak, akik azonban – történetesen – „mecénások” is.

És példája nem egyedi. Karinthy Frigyes három dedikációja – részben – hasonló. Az elsőt a *Hököm-színház* című kötetébe írta: „Kosztolányi Dezsőnek / anyagi pártfogómnak / Karinthy / 921 június”. Hogy Karinthy csupán viccelt-e, nem tudni. Elképzelhető, hogy Kosztolányi egyszerűen csak kölcsönadott neki vagy meghívta a kávéházban, esetleg más, komolyabb ügy áll a háttérben; jelenleg nem eldönthető. A második dedikáció – amelyet Karinthy a *Két mosoly* egyik példányában adott – azonban már konkrétan Krúdyéhoz hasonló: „Nyájas kiadómnak, / Holländernek, szeretettel / 922 március Karinthy Frigyes”. A dedikáció címzettje itt is az adott könyv kiadója, Holländer Sándor, aki Bécsben vezette a magyar Pegazus kiadót. (Ő írt kiadóként levelet 1920. december 28-án Krúdynak, annak a szintén Pegazusnál megjelent *Nagy kópé* című kötet ügyében.) Karinthy harmadik dedikációja pedig már egy jól ismert, valós me-

cénásnak szól, Hatvany Lajosnak. Későn megjelent első verseskötetébe (*Nem mondhatom el senkinek*) Karinthy ezt írta: „Méltóságos / br. Hatvany Lajos doktornak / Budapest / Van szerencsém csatolva / 30 (harminc) költeményt díj- / mentesen csatolni, szíves meg- / tekintés céljából. Hangsúlyozni / kívánom, hogy a verseket / nem „küldöm” hanem postán / feladom és b. címére további- / tom és nagyon sajnálnám / ha ez levonna az értékükből. / további nb. megrende- / lését várva maradok / 929 december / kiváló tisztelettel / p. p. / Karinthy Frigyes”. A hosszú ajánlás – humora mellett – kimondva is támogatást: „további megrendelést” kér. Az dedikációban szereplő rövidítés (p. p.) feloldása pedig az, hogy a régi társasági etikett szabályai szerint, ha valaki be akart mutatni egy rangos személynek egy vele érkezett harmadik illetőt, két névjegykártyát küldetett be: a sajátját és a bemutatandóét. A bemutató írta rá saját névjegyére a *pour présenter* ('bemutató') rövidítését, és a sajátjához csatolta a bemutatandó névjegyét, melyre azonban semmit sem írt. Karinthy ezzel is játszott, meg is szövegezte („van szerencsém csatolva...”), a p. p. rövidítés alá ráadásul az Athenaeum kiadó hivatalos pecsétjét nyomták, feltehetően maga Karinthy, s lett így a kötet maga a bemutatandó névjegy.

Bíró-Balogh Tamás (*Gyoma, 1975*) Irodalomtörténész, a SZTE Modern Magyar Irodalom Tanszékének munkatársa. Legutóbbi kötete: *Tollvonások* (2009).